

Вище художнє професійне училище № 19 смт Гриців

Підготувала:

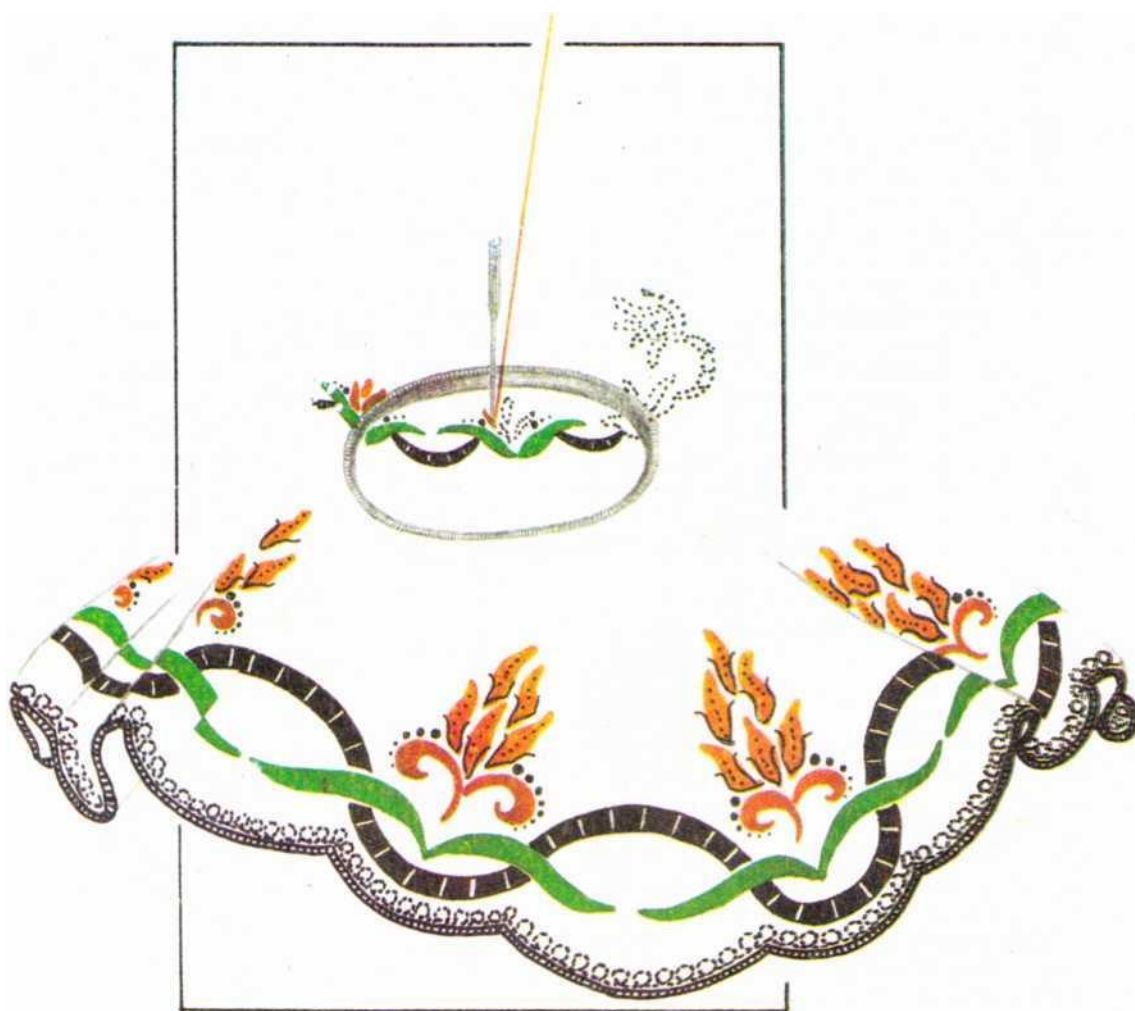
Зінченко Галина Василівна

ми композиції» містить основні
зменшення та зменшення малюнка;
и реальних форм природи в

орнаментальні форми; види орнаментів та стилізацію малюнка; різноманітні види практичних робіт.

Матеріал посібника розроблено відповідно до Стандарту професійної (професійно-технічної) освіти з професії 8263 «Вишивальник», який ґрунтується на основі компетентнісного підходу та структурується за модульним принципом.

Навчальний посібник «Оволодіння основами композиції» рекомендується для викладачів та майстрів виробничого навчання при підготовці кваліфікованих робітників з професії «Вишивальник» та стане в нагоді для перевірки навчальних досягнень учнів з загально – професійної компетентності «Оволодіння основами композиції».

Зміст.

Вступ.

1. Основні поняття композиції: симетрія, асиметрія, ритм, рівновага, рапорт.
2. Основні поняття про орнамент вишивки.
3. Кольори у вишивці.
4. Перенесення малюнка на тканину.
5. Збільшення та зменшення малюнка.
6. Створення кута малюнка.
7. Стилізація малюнка.
8. Технічний малюнок у вишивці.

Список літератури.

Композиція вишивки — творче поєднання різних елементів візерунка вишивки в єдине ціле та гармонійне розташування їх на виробі.

Композиції вишивки властива орнаментальність, ритмічність, симетричність, рівновага, пропорційність.

Композиція - процес створення художнього твору, складання його частин в єдине ціле. Характер композиції залежить від ідейного задуму художника. Постійне спостереження довкілля живить творче представлення майстра, збуджує прагнення відтворити її засобами мистецтва, зокрема - вишивки.

Вишивка дозволяє специфічними засобами, в опосередкованій умовній формі, обумовленій традиціями народної творчості, відтворити навколишній світ. Однією палітрою фарб можна передати різні почуття: радість і печаль, очікування і надії. Повторення елементів і творче застосування їх в певній композиції, вдалий підбір кольорів малюнка створюють своєрідний ритм в орнаменті, допомагають художникові досягти кінцевої мети - передати загальне враження, відтворити

настрій. Художник намагається внести в кожен свою роботу щось нове, оригінальне.

Типовою рисою орнаменту вишивок є стилізоване трактування. Українським вишивкам присущі як геометричні, так і рослинні форми орнаменту.

Геометричний орнамент складається з різноманітних простих елементів, що є засобом не лише декоративно-естетичної, але і символічної мови. Геометричним малюнкам властиві стрункість, чіткість. Вишиваючи геометричний орнамент, необхідно стежити за його симетрією.

Комір, манжети чоловічої і жіночої сорочок слід починати вишивати з середини рапорту і середини коміра, щоб на кінцях коміра малюнок був симетричним.

На рушниках, скатертинах, доріжках і інших речах орнаментальну смугу слід починати вишивати з середини рапорту і середини розташування малюнка.

Рослинні орнаменти захоплюють надзвичайною різноманітністю візерунків і плавністю ліній. Улюбленим мотивом рослинної орнаментики українських вишивок є хвиляста гілка, навколо якої розташовуються стилізовані качки, павичі, півні, голуби та ін.

Походження вишивки можна визначити по композиційних розташуваннях малюнків і характері орнаментики, техніці виконання і колористиці. Вишивка може бути одноколірною і багатоколірною. У багатоколірних українських вишивках завжди переважає один який-небудь колір або два кольори, які визначають загальну барвистість і стають основними. Інші кольори тільки доповнюють колірну гамму, пожвавлюють, підкреслюють і виділяють основний тон. Багатоколірні вишивки вражають цілою симфонією барвистих поєднань, пройнятих радісним сприйняттям життя.

У народній вишивці спостерігається певний зв'язок техніки вишивання і кольору. За певними швами закріпилися і певні кольори. Мережка, вирізування і виколювання є переважно білими подільські вишивки качалочками - завжди поліхромні рушниковий шов виконується майже завжди червоним кольором. Вишивки червоними нитками притягають чіткістю і гармонійним ритмічним поєднанням білого фону з червоними нитками орнаменту.

Вишивки червоними нитками притягають чіткістю і гармонійним ритмічним поєднанням білого фону з червоними нитками орнаменту. Вишиваючи білими нитками, можна добитися великого ефекту, широко використовуючи гру світла і тіні на поверхні орнаменту, що утворилася завдяки різному напрямку швів. Переходи одного кольору в іншу бувають іноді контрастними, а іноді дуже ніжними, коли межа між ними пом'якшується тим, що нитки одного кольору заходять між нитками іншого кольору. Різноманітні композиції вишивок і типові орнаменти приведені в додатку "Візерунки вишивок".

1. Основні поняття композиції : симетрія, асиметрія, ритм, рівновага, рапорт.

Ключові слова: асиметрія, гармонія; колір — ахроматичний, хроматичний; композиція, композиційний центр; мотиви-символи — геометричні, рослинні, зооморфні, антропоморфні; насиченість; орнамент — геометричний, геральдичний, зооморфний, каліграфічний, пейзажний, предметний, рослинний; пропорція, рапорт, ритм, рівновага, світлота, симетрія, тема, тон.

Сьогодні ми поговоримо з вами про композиції в мистецтві вишивання. Ми постараємося познайомити вас з поняттям орнаменту і його застосуванням при

оздобленні різних речей домашнього вжитку. Декоративний орнамент використовується при оздобленні багатьох речей. Тут не можна не відзначити той факт, що всім нам завжди приємніше користуватися гарною річчю. У вас будинку напевно є безліч речей: вишуканий фарфор, вишиті порт'єри, вишиті подушки диванні, ковпаки і т.п. Спробуйте прикрасити їх самостійно.

Раніше дуже мало хто міг дозволити собі купити вишукані речі. У селах далеко від міст люди робили і прикрашали необхідні їм речі самостійно - дерев'яні ложки, тарілки, черпаки і інше. Деякі з цих речей збереглися до наших часів, і більшість з яких дуже майстерно зроблено. Сьогодні, в основному, вони зберігаються в музеях. Нам не відомі автори всіх цих речей, але їх мистецтво ми сьогодні звикли називати народним мистецтвом.

Ми досі захоплюємося тим поєднанням кольорів, тими дивовижними зображення рослин, птахів і тварин, які використовували у своїх роботах народні майстри. Візерунки просто чудові: квіти, чужоземні птиці і тонкі й акуратні гілки дерев. А які кольори!

Виникає питання, як народний майстер міг створити такий чудовий дизайн? Що його навело на це? Ним керувала природа; він реалізовував у роботах те, що бачив у лісі чи в саду. Уважно придивіться до рослин, до того, як ростуть листя, який вони форми, і якого вони кольору.

Перед тим, як що-небудь зробити, вам необхідно все ретельно продумати, вирішити, якої форми буде предмет, як ви складете візерунок, його характер і колір. Художнє вирішення орнаменту є частиною загальної концепції складання композиції.

Латинське слово «**композиція**» позначає складання окремих частин в одне ціле в певному порядку. Разом всі ці частини повинні створити певну чітко виражену форму. У грамотно складеної композиції всі елементи взаємопов'язані і відділення одного з них неможливо без порушення цілісності зображення і гармонії композиції.

Композиція, зазвичай, складається з головних елементів і другорядних, підпорядкованих елементів. Головні елементи - це ті елементи, які першими

привертають увагу і несуть основне смислове навантаження, концепцію зображення. Головний елемент дизайну повинен бути пов'язаний і збалансований другорядними елементами. І необов'язково, щоб головна частина була розташована в центрі композиції, її можна акцентувати за допомогою контрасту кольорів або її форми і розміру.

Композиція може бути двомірної або тривимірної. Вишивка відноситься до двомірної композиції. Створення композиції являє собою творчий процес створення художньої роботи - від задуму до ідеального її втілення в життя. Починаючи займатися вишиванням, необхідно пам'ятати, що вишивання - це прикладне мистецтво, і будь-яка прикрашена вишивкою річ, будь то скатертина, блузка або панно, є як річчю домашнього вжитку, так і твором мистецтва. Таким чином, розмір і стиль скатертини, її колір і візерунок повинні залежати від розміру і форми, матеріалу і кольору столу, для якого вона готуватися. Скатертина стане частиною інтер'єру, саме тому вона повинна гармоніювати з іншими речами в кімнаті.

Сьогодні ми поговоримо з вами про композиції в мистецтві вишивання. Ми постараємося познайомити вас з поняттям орнаменту і його застосуванням при оздобленні різних речей домашнього вжитку. Декоративний орнамент використовується при оздобленні багатьох речей. Тут не можна не відзначити той факт, що всім нам завжди приємніше користуватися гарною річчю. У вас будинку напевно є безліч речей: вишуканий фарфор, вишиті порт'єри, вишиті подушки диванні, ковпаки і т.п. Спробуйте прикрасити їх самостійно.

Раніше дуже мало хто міг дозволити собі купити вишукані речі. У селах далеко від міст люди робили і прикрашали необхідні їм речі самостійно - дерев'яні ложки, тарілки, черпаки і інше. Деякі з цих речей збереглися до наших часів, і більшість з яких дуже майстерно зроблено. Сьогодні, в основному, вони зберігаються в музеях. Нам не відомі автори всіх цих речей, але їх мистецтво ми сьогодні звикли називати народним мистецтвом.

Ми досі захоплюємося тим поєднанням кольорів, тими дивовижними зображення рослин, птахів і тварин, які використовували у своїх роботах народні майстри.

Візерунки просто чудові: квіти, чужоземні птиці і тонкі й акуратні гілки дерев. А які кольори!

Перед тим, як що-небудь зробити, вам необхідно все ретельно продумати, вирішити, якої форми буде предмет, як ви складете візерунок, його характер і колір. Художнє вирішення орнаменту є частиною загальної концепції складання композиції.

Композиція, зазвичай, складається з головних елементів і другорядних, підпорядкованих елементів. Головні елементи - це ті елементи, які першими привертають увагу і несуть основне смислове навантаження, концепцію зображення. Головний елемент дизайну повинен бути пов'язаний і збалансований другорядними елементами. І необов'язково, щоб головна частина була розташована в центрі композиції, її можна акцентувати за допомогою контрасту кольорів або її форми і розміру.

Композиція може бути двомірної або тривимірної. Вишивка відноситься до двомірної композиції. Створення композиції являє собою творчий процес створення художньої роботи - від задуму до ідеального її втілення в життя. Починаючи займатися вишиванням, необхідно пам'ятати, що вишивання - це прикладне мистецтво, і будь-яка прикрашена вишивкою річ, будь то скатертина, блузка або панно, є як річчю домашнього вжитку, так і твором мистецтва. Таким чином, розмір і стиль скатертини, її колір і візерунок повинні залежати від розміру і форми, матеріалу і кольору столу, для якого вона готуватися. Скатертина стане частиною інтер'єру, саме тому вона повинна гармоніювати з іншими речами в кімнаті.

Художня якість вишивки великою мірою залежить від композиції малюнка — творчого поєднання різних елементів узору, але однакових за змістом, кольором, формою.

Композиція малюнка для вишивки повинна відповідати багатьом вимогам. Насамперед вона залежить від призначення і форми оздоблюваного виробу, якості матеріалу. Не можна, наприклад, оздоблювати легкі тканини важкою, щільною вишивкою. Узор вишивки повинен відповідати характеру переплетення ниток і

роду волокон тканини, а сама вишивка — художнім вимогам до даного виробу. Вона ні в якому разі не повинна заважати його практичному призначенню і в той же час має робити виріб гарним. Слід також урахувати, що кожний виріб потребує свого особливого композиційного рішення.

Для композиції вишивки особливо характерна орнаментальність. Орнамент — це графічна чи живописна прикраса, створена з ритмічно поєднаних елементів геометричної або рослинної форми.

Існує декілька основних правил композиційної побудови орнаменту для вишивки. Насамперед потрібно запам'ятати, що деталі, з яких складається орнамент, повинні відповідати основній темі.

Симетричність вишивки. Українським орнаментам властива симетричність. У вишивці поширеною є дзеркальна симетрія. Традиційні способи розташування вишивки пов'язана з формою оздоблюваного виробу. Традиційне розташування і співвідношення частин візерунка, його єдність із формою виробу вироблялися століттями. Серед способів розташування орнаментальних мотивів на виробах виокремимо такі: стрічковий, сітчастий, вазонний і розетковий.

Різноманітність у композиції досягається поєднанням кількох видів вишивальних швів. Поєднання різних видів швів, комбінування орнаментів і ниток різних кольорів відкривають необмежені можливості у створенні нових композицій на основі власної фантазії вишивальника.

Народні вишивки є взірцем мистецтва добору кольорів, виразності орнаментів, майстерності виконання технік вишивки, дотримання стилю. За такими зразками розробляють нові ідеї. Мода на новоутворені види вишивок з'являється і зникає, а традиційні вишивки залишаються незмінними протягом багатьох віків та продовжують милувати око своєю довершеністю.

Для побудови орнаменту насамперед треба знайти композиційний центр, тобто визначити ту частину оздоблюваного виробу, яка повинна найбільше привертати до себе увагу. Знайшовши композиційний центр, на площині розміщують узор. Наприклад, треба прикрасити скатерку(рис.1).

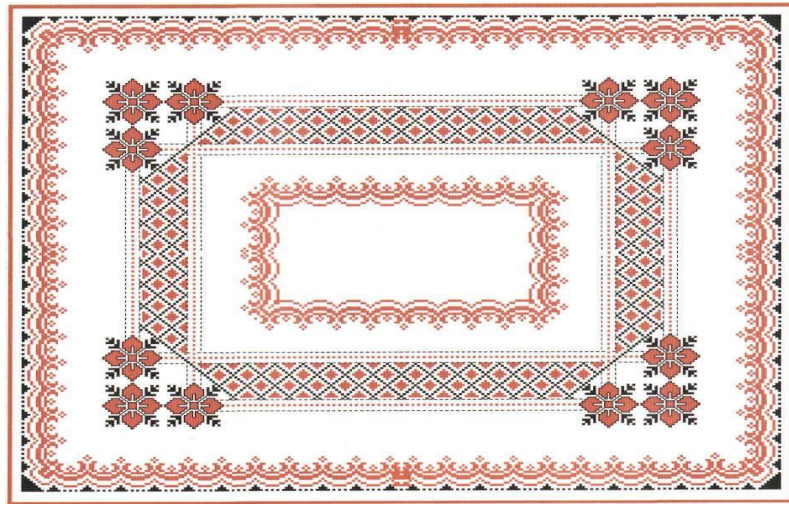
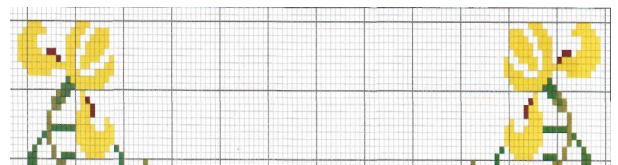
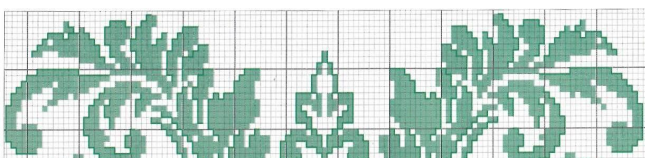

рис. 1

Для цього узор розміщують перш за все на тій частині, яка більше привертає до себе увагу, тобто на площині стола. На частині, що звисає, узор розміщують так, щоб вишивка не ховалася в складки. Для занавісок вишивку краще розмістити в нижній її частині, створюючи цим уяву легкості. Треба чітко дотримуватись пропорцій елементів між собою і з оздоблюваною площиною предмета. Основою кожного орнаменту є **симетрія**, тобто повторення в певному порядку одного елемента чи групи їх.

Симетрія має кілька видів:

Дзеркальне відображення — вид симетрії, коли всі частини, розміщені справа від певної лінії, точно повторюються зліва від неї (рис.2,3)

Осьова — вид симетрії, коли один елемент або група їх повторюються через певний проміжок по прямій чи кривій лінії. Самі елементи можуть і не мати симетрії (рис. 4,5)

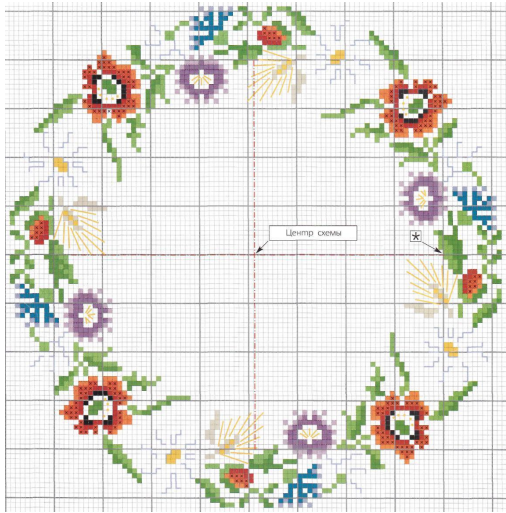

рис. 4

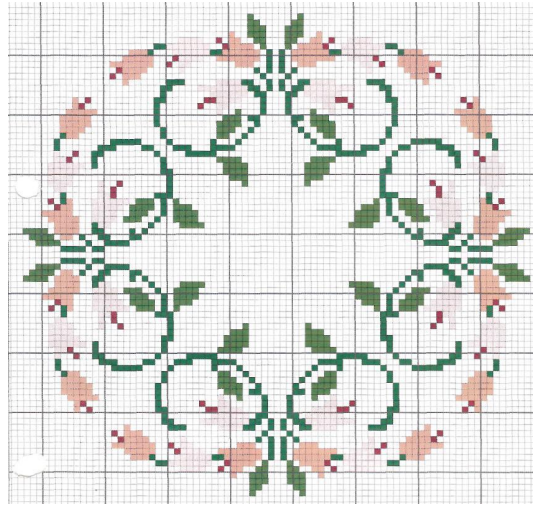

рис.5

Більшість же природних форм і явищ є асиметричною, тобто не має чіткої та послідовної організації. Асиметричні композиції динамічніші.

Асиметрія поширена в малюнках штучних виробів — хусток, шарфів, купонів для суконь. У малюнках слід дотримуватися рівноваги, тобто сума елементів, ліній і фарб в одній частині узору повинна урівноважуватися з другою частиною, навіть коли вони не перебувають між собою у стані дзеркальної симетрії. На орнамент впливає також закон ритму – порядок чергування елементів або групи їх у малюнку і в розкольоровці. Існує такий вид побудови композиції орнаменту, як рапортний коли вони не перебувають між собою у стані дзеркальної симетрії (рис.6,7). На орнамент впливає також закон ритму – порядок чергування елементів або групи їх у малюнку і в розкольоровці. Існує такий вид побудови композиції орнаменту, як рапортний

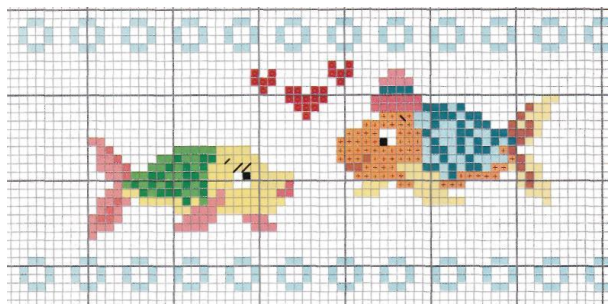

рис.6

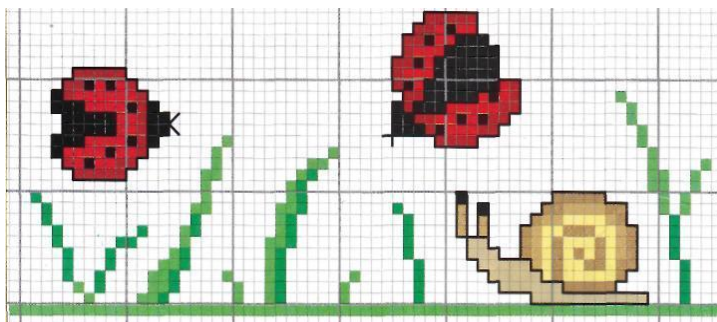

рис.7

Рапортом малюнка називають частину образотворчих елементів, які ритмічно повторюються по всій його довжині і ширині (рис.8.9).

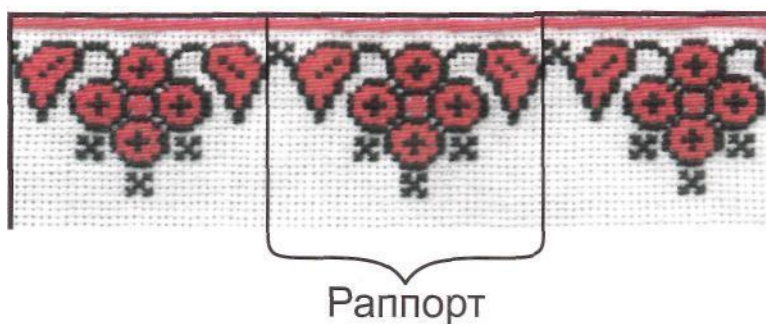

рис. 8

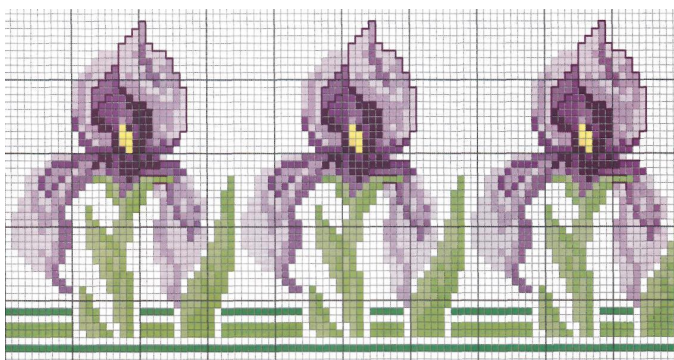

рис.9

В орнаментальних композиціях вишивки велику роль відіграють мотиви-символи, значення яких змінювалося з розвитком суспільства, але завжди люди вірили в те, що вони володіють магічною силою. Усі мотиви взяті з реального життя, на що вказують їхні назви.

Ритм - це періодичне повторення будь-якого елемента через деякі інтервали. (рис. 10)

Існують дві форми ритмів: простий і складний. Простий ритм - повторення однакових елементів та інтервалів між ними. Складний ритм ґрунтується на поєднанні простих ритмів.

рис.10

Рівновага – це стан композиції, при якому всі елементи збалансовані між собою. Рівновага як і ритм властива рослинному і тваринному світу (пірамідальна тополя, листок каштана, люба тварина, пташка) створюється враження цілісності, завершеності, врівноваженості. (рис.11)

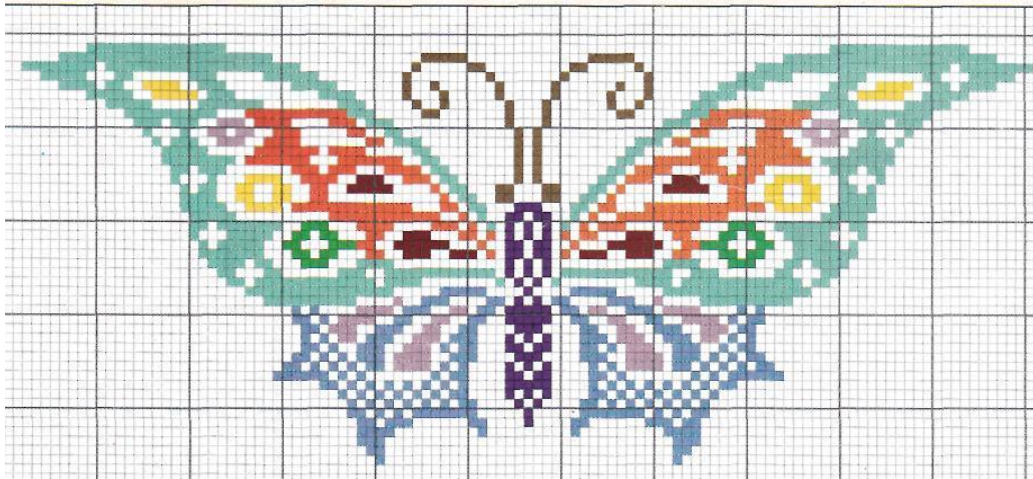

рис.11.

Контрольні запитання:

1. Що таке композиція ?
2. З якими предметами пов'язана композиція ?
3. Дайте визначення симетрії ?
4. Види симетрії ?
5. Асиметрія - це ... ?
6. Ритм - це ... ?
7. Які мотиви властиві рівновазі ?
8. Що таке рапорт ?

Практичні завдання з теми

Замалювати орнаменти з використанням симетрії, асиметрії, ритму.

2. Основні поняття про орнаменти вишивки.

Для того щоб навчитися правильно складати композицію, вам необхідно познайомитися з головними поняттями і засобами композиції. До них відносяться ритм, симетрія, пропорційні співвідношення та інше. Всі ці поняття, в свою чергу, пов'язані з концепцією «орнаменту».

З латинської «орнамент» перекладається як «прикраса». У стародавні часи орнамент мав сильно виражене символічне значення.

Пряма горизонтальна лінія означала поверхню землі, горизонтальна хвиляста лінія означала воду, вертикальна хвиляста лінія символізувала дощ, трикутники - гори, перехрещені лінії символізували вогонь і блискавку, сонце і місяць - світні небесні тіла - символізувались колом, квадратом або ромбом.

Жінки з піднятою або опущеною рукою використовувалася для зображення Матері-Землі, з якої було пов'язано поклоніння землі і воді. Східно-слов'янки богиня була покровителькою води, сім'ї, серця, будинки і рукоділля.

Зображення дерев і жаб символізували родючу землю; трава, квіти, чагарники та дерева називалися «волоссям Землі». Вісником сонця, тепла і світла, символом щастя та радості була птиця, яка віщувала майбутньої навесні врожай та багатство. Олень і кінь представляли «цілющу зірку» - сонце - і вважалося, що вони приносять удачу, веселощі і процвітання.

Ромб був головним знаком і мав багато значень. Гладкий або гострий ромб символізував сонце і вогонь, а також родючість і пожвавлення. Ланцюг з ромбів символізувала Дерево Життя. Ромб з виступаючими сторонами позначав вершину дерев'яної конструкції; квадрат, розділений на чотири частини, в кожній з яких знаходився коло чи точка, позначав садибу або посівне поле.

Існували спеціальні орнаменти для весільного та траурного одягу, військового одягу, фермерської і домашніх речей і т.п. Орнаментом покривалися посуд, печі та меблі. При цьому кожен регіон мав свій традиційний декоративний орнамент. Не важко буде відрізнити російський орнамент, наприклад, від естонського. З часом форми змінилися, стали більш складними, були об'єднані з іншими візерунками, створюючи структурні зображення. Тепер орнамент виконує суто декоративну функцію.

Орнамент представляє візерунок, елементи якого відповідають певному ритму. Частина орнаменту, повністю повторюється через певні проміжки часу, називається раппортом, що означає повторення.

З точки зору складання та характеру композиції, яка завжди тісно пов'язана з формою декорируемого предмета, орнамент може бути:

1. Стрічковий - пряма або вигнута смужка, яка використовується для прикраси середньої частини предмета або обрамляє його (бордюр, кромка); (рис.12)

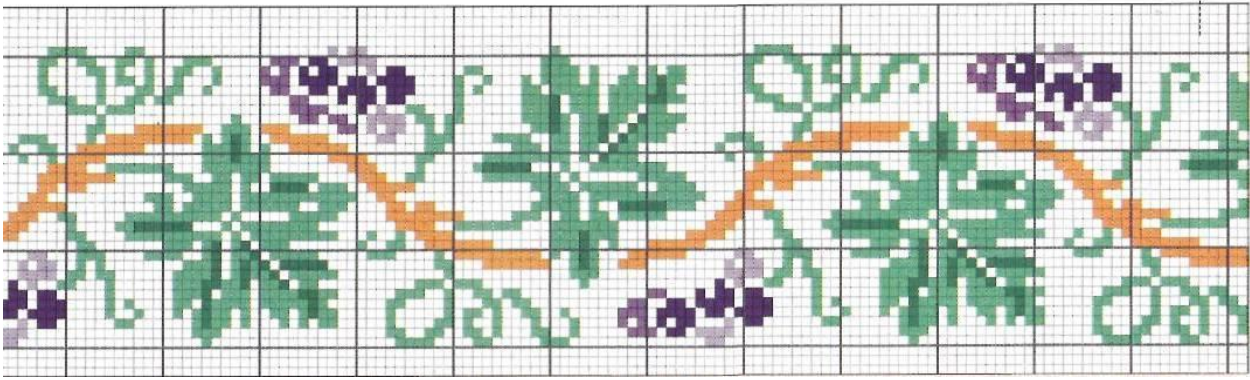

рис.12

2. **Сітчастий** - при якому візерунком покрита вся поверхня; (рис. 13)

3. **Центральний або розовідний**, при якому всі елементи перебувають у квадраті, колі, ромбі або багатокутнику, що знаходиться в центрі предмета. (рис.14)

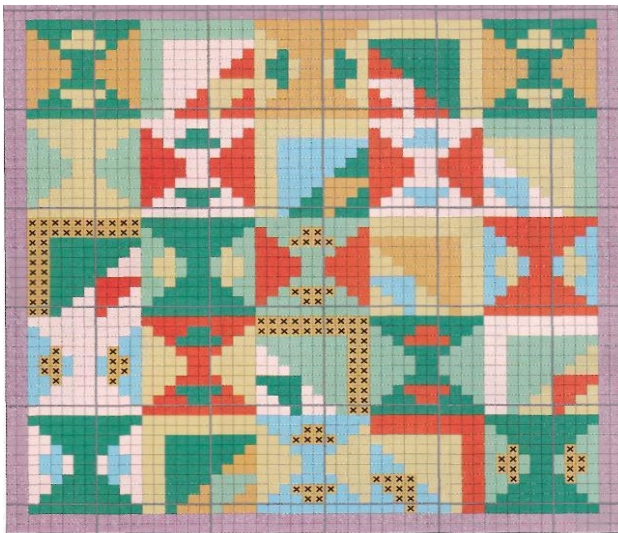

рис.13.

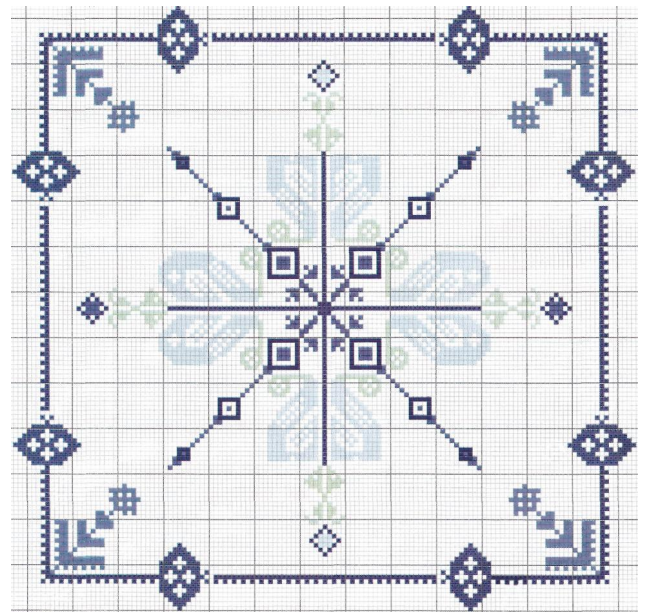

рис.14

Виділяють такі види орнаменту:

а) Геометричний орнамент - що складається з поєднаних у кольорі геометричних елементів, які чіткочергуються. (рис.15)

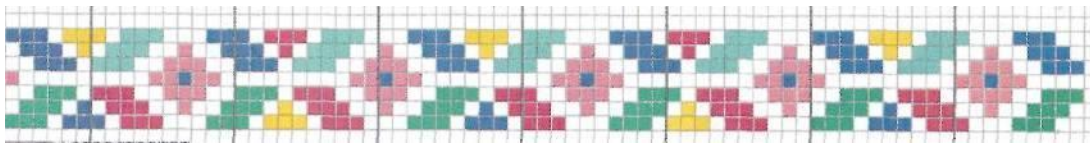

рис.15

б) Меандр - що складається з рваних ліній, широко використовувався у Стародавній Греції та отримав ім'я від назви річки Меандр (рис.16)

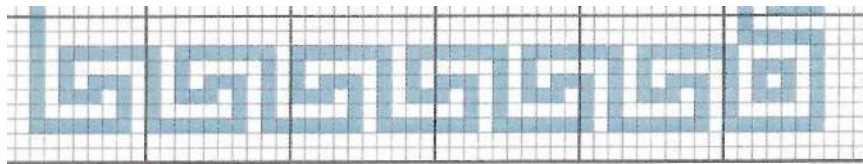

рис.16

в) Рослинний (квітковий) орнамент- складається зі стилізованих зображень квітів, фруктів, листя і гілок (рис.17)

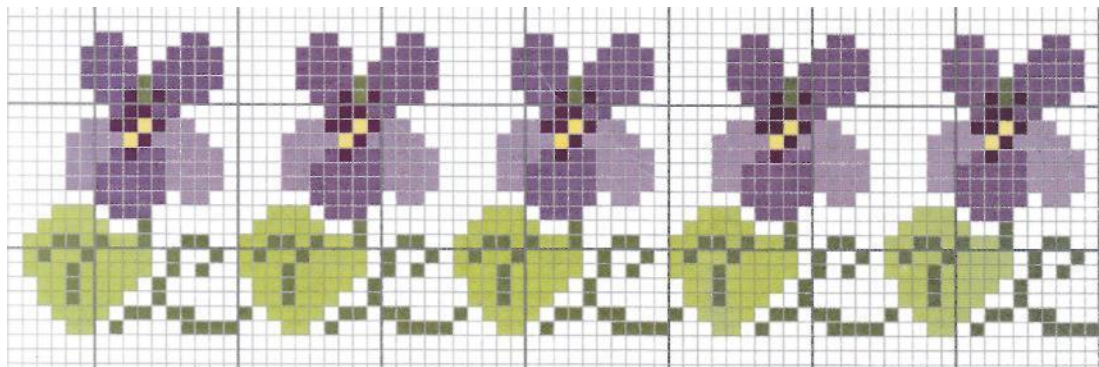

рис.17

г) Зооморфний орнамент - складається зі стилізованих зображень тварин і комах (рис.18)

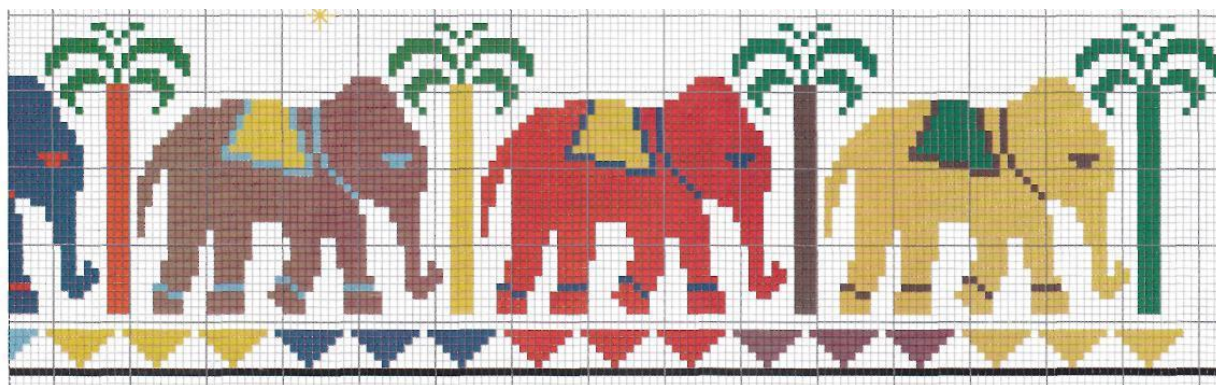

рис.18

д) Каліграфічний орнамент- утворюється з окремих літер або елементів тексту. (рис.19).

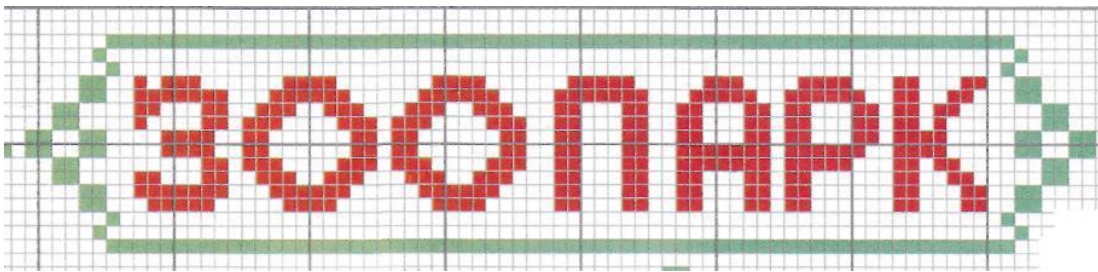

рис.19

е) **Предметний орнамент** – складається із зображень предметів військового життя, побуту, знарядь праці та відпочинку, атрибутики театрального мистецтва, музикальних інструментів (рис.20, 21)

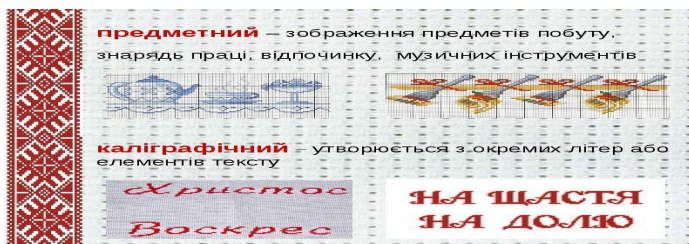

рис.20

рис.21.

є) **Пейзажний орнамент** – характеризується реалістичним або стилізованим зображенням мотивів природи, архітектурних пам'яток тощо (рис.22)

рис.22

ж) **Геральдичний орнамент** – це композиція із зображенням гербів, орденів і медалей, емблем та значків (рис.23, 24).

рис.23

рис.24

д) **антропоморфний орнамент** — має вигляд стилізованої жіночої фігури з піднятими доверху або опущеними руками і головою у формі круга, квадрата чи ромба, що символізує богиню Землі, матір природи яка створює гармонію (рис.25, 26).

рис.25

рис.26

Контрольні запитання

1. Що таке орнамент? Назвіть різновиди його.
2. Які мотиви використовують у традиційних орнаментах української вишивки?
3. Які геометричні фігури використовують для зображення орнаментів?
4. Назвіть які орнаменти більшість вишивають на рушниках весільних?

Практична робота.

- Виконати замальовку орнаментів.

3 . КОЛЬОРИ У ВИШИВЦІ

Опорні поняття: колорит, види кольорів, властивості та поєднання кольорів.

Важливу роль у побудові композиції вишивки відіграє колорит — гармонійне поєднання кольорів і відтінків, що підпорядковані основному кольору. Колорит може бути світлим і темним, яскравим і тьмяним, холодним і теплим тощо.

Усі кольори поділяють на ахроматичні й хроматичні.

Ахроматичні кольори — це безбарвні кольори, до яких належать білий, чорний і всі відтінки сірого кольору. Хроматичні кольори — це спектр різноманітних кольорів і відтінків, які можна утворити, змішуючи три основні кольори: червоний, жовтий і синій.

Вдалою демонстрацією спектра хроматичних кольорів є природне явище веселки, у якій виокремлюють сім кольорів: червоний, помаранчевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий (рис. 27).

рис. 27. Види кольорів

Перехід між кольорами веселки поступовий і неперервний, тобто існує безліч різноманітних кольорів і відтінків. Наприклад, жовтий колір поступово переходить у зелений: від різних відтінків жовтого, жовто-зеленого — до різних відтінків зелено-жовтого і зеленого.

У мистецтві вишивки поширені однокольорові вишивки, тобто монохромні (від грецького монос — один), основою яких є один колір та його відтінки, і багатоколірні вишивки, тобто поліхромні (від грецького полі — багато) (рис. 28).

Монохромна

Поліхромна

рис.28. Монохромна і поліхромна вишивки Кольори розрізняють за:

- властивостями — тон, насиченість, світлість (ясність);
- характером поєднання кольорів — споріднені, споріднено-контрастні, контрастні.

Властивості кольору. Усі кольори розрізняють за такими властивостями: тоном, насиченістю і ясністю (рис.29)

рис.29

Тон кольору — властивість, яка визначає наявність основного кольору в інших. Відтінки основного кольору мають самостійні назви, наприклад, відтінки червоного кольору: «рожевий», «вишневий», «пурпуровий», «бордовий» та ін. (рис. 30).

- Назви три основні кольори.
- Що називають колоритом?
- Які кольори ахроматичні, а які — хроматичні?
- Яку вишивку називають монохромною вишивкою, а яку — поліхромною?

Червоний	Рожевий	Пурпуровий	Бордовий

рис. 30. Відтінки червоного кольору

Насиченість (яскравість) кольору — властивість, що визначає ступінь виразності певного кольору, яка змінюється залежно від наявності в ньому сірого кольору (рис. 31). Еталоном насиченості вважають колір спектра.

рис. 31. Ступінь насиченості синього кольору

Властивість насиченості тону кольорів визначають поняттями: «яскравий», «тьмяний», «приглушений», «м'який» тощо.

Тон і відтінок — синоніми.

Світлість (ясність) кольору — це властивість, що визначає ступінь близькості будь-якого кольору до білого або чорного кольору (світліший, темніший).

Наприклад, такі кольори, як темно-зелений, зелений, салатний — різні за ясністю.

Світлі кольори утворюють у результаті змішування кольорів з білим кольором, а темні кольори — із чорним (рис. 32).

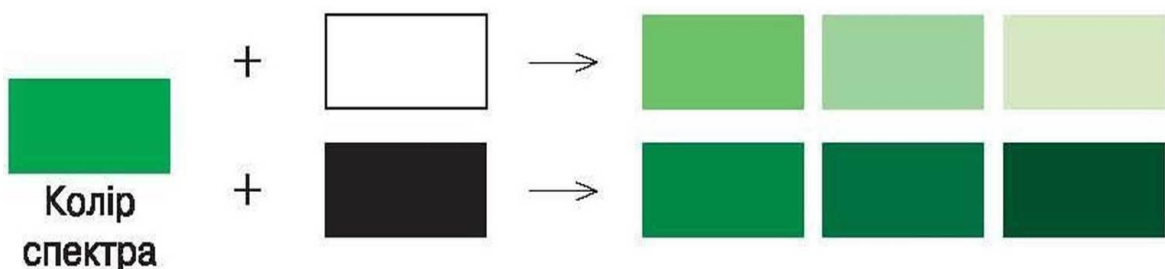

рис. 32. Ступінь ясності зеленого кольору

Поєднання кольорів. Для добору вдалого поєднання кольорів використовують різні види кольорових кіл. Ознайомилися з одним таким колом, тепер уважно розглянь більш складне коло, яке є замкненою стрічкою спектра кольорів (рис. 33).

рис. 33. Коло кольорів

На кінцях діаметра, що поділяє коло на 4 рівні частини, розташовані чотири чисті кольори — червоний, жовтий, зелений, синій . «Чистий» колір — це колір, у якому немає домішки відтінків інших кольорів спектра. Наприклад, червоний колір, у якому немає ні жовтого, ні синього, ні зеленого відтінків (рис. 34)

рис. 34. Чисті кольори

За характером гармонійного поєднання кольори поділяють на такі групи: споріднені, споріднено-контрастні, контрастні. Будь-які три кольори або їхні відтінки, які розташовані один біля одного на кольоровому колі, називають спорідненими кольорами. На кольоровому колі таких трійок кольорів —12 варіантів.

Спорідненими кольорами також вважаються проміжні кольори, що розташовані між чистими на кольоровому колі.

Вони складають 4 групи: жовто-червоні, червоно-сині, синьо-зелені та зелено-жовті.

Гармонійне поєднання споріднених кольорів пояснюється домішками в них однакових чистих кольорів (рис.35)

рис. 35. Приклад трійки споріднених кольорів

Споріднено-контрастні кольори на кольоровому колі розташовані на кінцях хорд, тобто ліній, паралельних діаметрам. Кожен із них містить один загальний колір і по одному іншому основному кольору. Наприклад, оранжевий і фіолетовий кольори поєднані між собою загальним червоним кольором, але в оранжевому є ще жовтий колір, а у фіолетовому — синій (рис. 36).

рис. 36. Приклад споріднено - контрасти їх кольорів

Гармонійне поєднання споріднено-контрастних кольорів — це найбільш розповсюджений і найбагатший вид колористичних можливостей. Їх поєднання значно збагачується, якщо додати між ними ахроматичний колір.

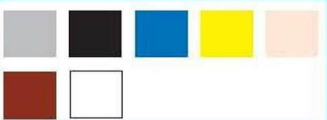
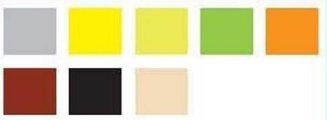
Контрастні кольори — діаметрально протилежні кольори на кольоровому колі (рис. 37). Ці кольори найбільше відрізняються один від одного (жовтий і фіолетовий, блакитний і червоний, синій і оранжевий тощо). Наприклад, жовто-зелений колір контрастний фіолетовому, бо «батьки» жовтого-зеленого кольору — зелений і жовтий колір, а фіолетового — синій і червоний.

рис. 37. Приклад контрастних кольорів

Вважається, що чим більше кольори відрізняються один від одного за тоном, насиченістю і ясністю, тим менше вони гармонують один з одним. Проте контрастні кольори добре узгоджуються між собою за допомогою використання між ними проміжних або ахроматичних кольорів (табл. 1).

Таблиця 1

Червоний		із сірим, чорним, синім, жовтим, оранжевим, бежевим, коричневим, білим	
Жовтий		із сірим, коричневим, чорним, червоним, оранжевим, блакитним, синім, зеленим, фіолетовим	
Зелений		із сірим, жовтим, лимонним, салатовим, оранжевим, коричневим, чорним, кремовим	
Синій		із сірим, блакитним, бежевим, коричневим, жовтим, рожевим, золотистим	

У багатоколірних вишивках зазвичай переважає один або два основні кольори. Інші кольори лише доповнюють кольорову гаму, підкреслюють основний колір. Тому спочатку визначають основний колір, а потім добирають інші.

В одній частині кольорового кола розташовані холодні кольори (синій, голубий, фіолетовий), в іншій — теплі (червоний, жовтий, помаранчевий) . У межах кожного кольору є більш теплі й більш холодні відтінки. Наприклад, зелений колір може бути теплим, якщо в ньому домінують відтінки жовтого, або холодним, якщо в ньому домінують відтінки синього. Так само червоний колір із жовтим відтінком

більш теплий, а із синім — більш холодний. Світлі відтінки одного кольору розташовані з внутрішньої сторони кольорового кола, а темні — зовні. Багатство колориту не в строкатості, а в різноманітності відтінків і переходів кольорів. Художня вишивка, виконана в теплій і холодній кольоровій гамі, має своєрідно гарний вигляд (рис. 38).

рис. 38. Вишивки, виконані в теплій і холодній кольорових гамах.

Колір має загадкову і могутню силу. Наблизитися до її розгадки можливо лише за умови серйозного вивчення питань щодо гармонійного поєднання кольорів у процесі проектування і виготовлення виробів із вишивкою.

Поняття про світлотінь у вишивці дає можливість відобразити об'ємність предметів (ягід, фруктів, квітів, пташок тощо). На предмет об'ємної форми проміння світла падають під різним кутом і, відбиваючись, створюють різні кольорові відтінки. Кожний предмет має освітлену й тіньову частину, що дає можливість бачити його об'ємним. В освітленій частині предмета колір має світліший тон, а в затемнених місцях — темніший (рис.39,40).

рис. 39, 40 . Ефект світлотіні й об'ємності у вишивці

Запам'ятай

- Один і той самий орнамент помітно змінює вигляд відповідно до дібраних кольорів вишивальних ниток і тканини основи (мал.41).

рис.41

- Один і той самий колір може здаватися більш теплим чи холодним, світлим чи темним, яскравим чи тьмяним залежно від сусіднього кольору. Ця властивість дає змогу передати об'єм і рельєфність деталей вишивки, наблизити або виокремити одні частини візерунка та віддалити на задній план інші (рис. 42)

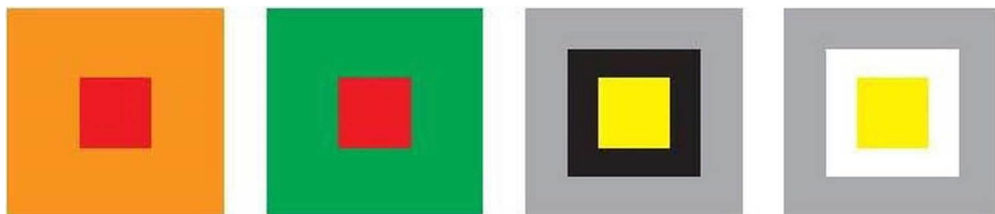

рис. 42. Ступінь виразності кольору залежно від поєднання з іншими

- На світлому фоні краще виділяються темні тони, а світлі ніби губляться. На темному фоні — навпаки (рис.43).

рис. 43. Вишивка на світлому і темному тлі

- Предмети вишивки на першому плані повинні мати більш чіткий контур, яскравіший колір.
- Віддалені предмети вишивають приглушеними кольорами, щоб вони не впадали різко в очі, а тільки вигідно відтіняли предмети переднього плану.
- Тканина основи, на якій виконана вишивка, не повинна бути яскравішою, ніж сама вишивка.

Чи знаєш ти

Веселка — надзвичайно красиве явище природи. Образ веселки в українській і світовій міфології займає визначне місце. Існує багато дивовижних легенд, казок, загадок, повір'їв про веселку (рис.44). Є легенда, що веселка — це шлях до неба, велетенський міст, яким сходять на землю янголи. Про це свідчить і її друга назва «райдуга» — райська дуга. За біблійною легендою, веселка — це знак угоди між Богом і людьми. Після потопу Бог пообіцяв праведному Ною, який урятувався з родиною, що більше ніколи не насилатиме на землю такої страшної нищівної зливи. На згадку про це Він створив веселку. Уперше безперервну спектральну смугу на сім кольорів розбив Ісаак Ньютон у XVII ст. Це розбиття умовне і багато в чому випадкове. Вважають, що Ньютон перебував під впливом європейської нумерології і ґрунтувався на аналогії із сімома нотами в октаві та сімома

планетами Сонячної системи, які були відомі на той час.

рис.44

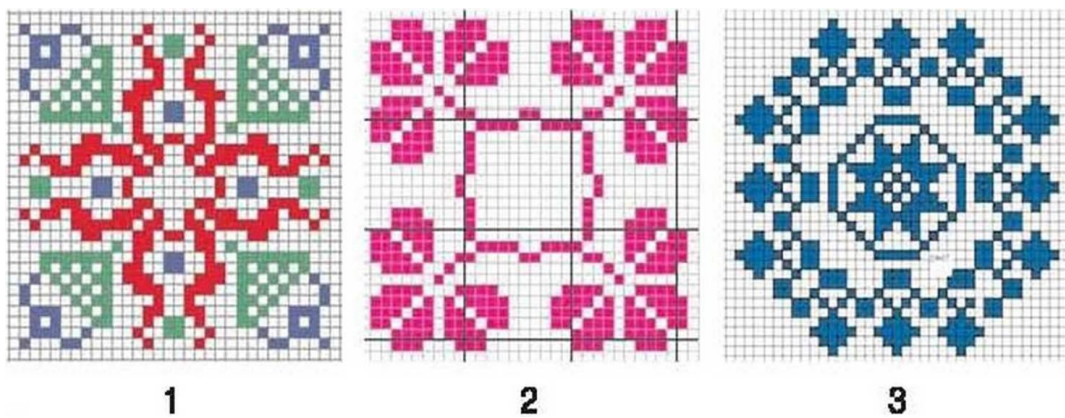
Також Ньютон довів:

- білий колір складається з усіх кольорів;
- відсутність світла веде до відсутності кольору;
- чорний — це повна відсутність кольору (рис.45)

рис.45

Контрольні запитання

1. За якими властивостями розрізняють усі кольори?
2. Що означають поняття «тон кольору», «насиченість кольору», «світлість кольору»?
3. Визнач, як називається група кольорів, зображених на малюнку

8. Укажи поліхромну вишивку.

1

2

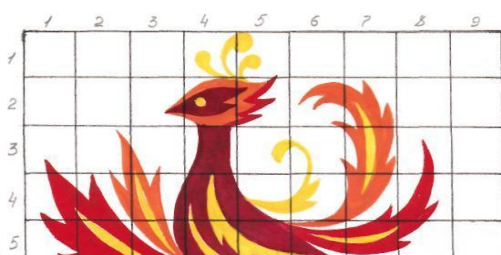
3

Практична робота

1. Виконати орнаментальні смуги у хроматичних і ахроматичних кольорах.

IV. Збільшення та зменшення малюнка.

Якість оздоблення виробу вишивкою значною мірою залежить від якості перенесення малюнка на тканину. Щоб вишитий виріб виглядав гарно, треба правильно дібрати розмір малюнка вишивки (рис. 46). Малюнок має бути і не надто великим, і не зовсім маленьким на площині виробу. Якщо малюнок необхідно збільшити, його розграфлюють на дрібні квадрати . Точність малюнка буде залежати від розміру клітинок. Чим вони менші — тим краще (рис.47). Після того як на обраний малюнок для вишивання нанесено клітинки, беруть чистий аркуш білого паперу і наносять на ньому таку саму кількість клітинок, збільшуючи їх у розмірі у стільки разів (порівняно з оригіналом), у скільки разів треба збільшити малюнок . У кожному з клітинок переносять лінії, що відповідають лініям клітинок оригіналу малюнка. Таким чином отримують новий збільшений малюнок .

Сучасна копіювальна техніка дає змогу збільшити або зменшити малюнок автоматично до бажаного розміру. Це можна зробити за допомогою ксерокопіювальних автоматів, персональних комп'ютерів з принтером.

6. Способи перенесення малюнка на тканину

Переносити малюнок на тканину можна кількома способами.

1 спосіб. Переведення малюнка за допомогою копіювального паперу (рис. 48).

Це один з найпростіших способів. Візерунок з оригіналу спочатку переводять на кальку добре загостреним олівцем. Після цього малюнок переводять на тканину. Тканину попередньо необхідно пропрасувати на гладкій поверхні, уникаючи перекосів по нитках основи і піткання. Кальку з візерунком покласти на тканину і прикріпити шпильками. Під кальку підкласти копіювальний папір тією стороною, де нанесена фарба, до тканини і обвести візерунок гострим олівцем. Бажано мати набір копіювального паперу різних кольорів. Для світлих тканин беруть темний копіювальний папір (чорний, синій, зелений), для темних — світлий (білий, жовтий). Після того як візерунок буде переведено, відколоти з одного боку шпильки і перевірити його якість. Якщо немає пропусків у зображенні малюнка, відколоти решту шпильок і зняти кальку та копіювальний папір.

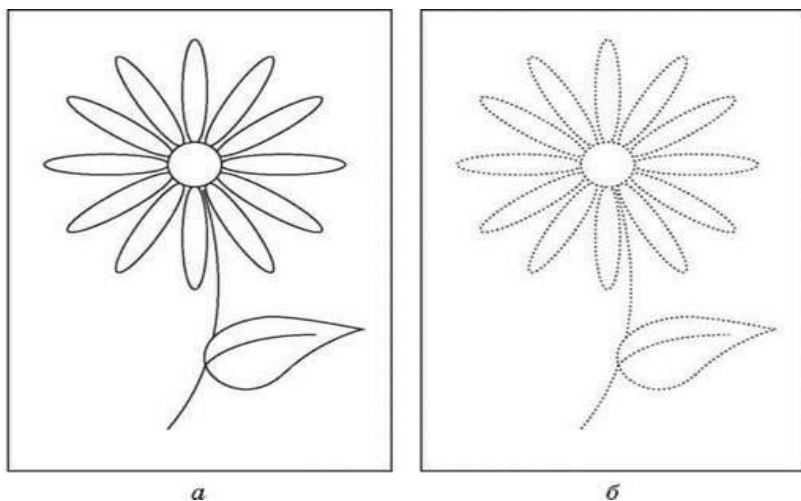
Переводячи малюнок за допомогою копіювального паперу, треба пам'ятати, що лінії візерунка не повинні бути жирними, інакше тканина і нитки в процесі

виконання вишивки можуть забруднитися. Тому краще користуватися копіювальним папером, що був у користуванні, а новий попередньо протирати сухою ватою або ганчіркою.

Візерунки геометричного характеру (для вишивання лічильними швами та ін.) можна також переводити на тканину за допомогою копіювального паперу. Для цього товстою голкою роблять проколи міліметрового і копіювального паперу по візерунку в місцях перетинів горизонтальних і вертикальних ліній клітинки.

рис 48

2 спосіб. Переведення малюнка на тканину припорохом (рис. 49 а,б). Візерунок переводять на кальку, рівномірно проколюючи лінії контуру голкою. Наколотий візерунок (трафарет) кладуть на полотно з лицьового боку, міцно закріплюють його шпильками і легенько протирають ватним тампоном, щільно обгорнутим тканиною і змоченим у розчині зубного порошку або синьки в гасі. Для світлих тканин використовують синьку, а для темних — зубний порошок. Потрапляючи на полотно через дірочки, порошкові точки залишають відбитки по контуру малюнка, який пізніше обводять кольоровим олівцем. Тонкий слід малюнка на тканині називають «припорох».

Мал. 49 а,б.. Копіювання способом припороху:

а — оригінал; б — копія на тканині

7. Побудова кута малюнка.

Дуже часто буває так, що побачили узор і вам хочеться таким орнаментом вишити доріжку, серветку, скатертину або ще щось (рис.50). І тут виникає проблема — узор смужкою, елемента узору для кута виробу немає. Тоді простіше всього відкласти вибраний орнамент і пошукати інший відповідний, але є ще один вихід з цієї ситуації. Вам знадобиться звичайне прямокутне дзеркало без рамочки. Підготовлену полоску з узором покладете на рівну поверхність. Виберіть частину узору, з якої ви хочете виконати кутовий узор, поставте дзеркало перпендикулярно до аркуша паперу і повертайте його до тих пір, поки нижня грань не утворює із зовнішньою стороною малюнка кут в 45 градусів (фото 1, 2). При цьому положенні горизонтальний малюнок і його вертикальне віддзеркалення в дзеркалі утворюють прямий кут. Потім візьміть ще один аркуш паперу (бажано в клітинку), олівець і акуратно перемальовуйте горизонтальний малюнок і його вертикальне віддзеркалення дзеркалі (рис.51).

рис. 50

рис.51

Контрольні запитання і завдання

1. Назвіть можливі варіанти збільшення та зменшення малюнка.
2. Які є способи перенесення малюнків на тканину?
3. Як утворити кут малюнка з орнаментальної смуги ?

Практичне завдання

1. Виконати збільшення та зменшення малюнка за допомогою сітки.
2. Утворити кут малюнка з орнаментальної смуги.

8 . Стилiзацiя малюнка.

Ключові слова: декоративні форми, зображення в техніках вишивки, природні форми, стилізація.

Типовою рисою вишитого орнаменту є стилізоване трактування його.

Стилiзацiя — це творча переробка форм реального свiту з найбільшим художнім узагальненням, виявленням його умовних декоративних якостей. Для відтворення у вишивці краси й гармонії природних форм навколишнього середовища треба знати прийоми стилізації.

Початковий етап стилізації — це переробка природних форм на декоративні, тобто натурні замальовки та етюди, в яких передаються найхарактерніші риси об'єкта зображення. Переробку натурних замальовок на декоративні площинні композиції виконують засобами графіки або аплікації. Переробка пейзажних мотивів на декоративні вимагає попереднього вивчення навколишнього середовища, вміння

узагальнювати природні мотиви, починаючи від дерева і закінчуючи такими складними, як ріка або небо. Переробляючи предмети натюрморту на декоративні композиції, можна вільно міняти розміри предметів, їхній колір, тонові співвідношення.

Важливу роль у творчій діяльності учнів відіграють знання і вміння, потрібні для

виконання переходів від однієї форми творчості до іншої, від натурального зображення до стилізованого в техніках вишивки (рис.52, 55). Виконання таких завдань розширює загальні знання майбутніх вишивальниць з матеріалів,

технічних прийомів і можливостей застосування їх, розвиває просторове бачення, спостережливість, уяву.

Стилізуючи декоративну форму в технічний малюнок, слід приділяти особливу увагу узагальненню природних форм, виявленню їхніх конструктивних особливостей, тобто визначенню геометричної форми і правильного вибору техніки самої вишивки (рис.53, 56). Для цього на декоративний вигляд малюнка наносять сітку, що ділить кожний елемент форми на однакові квадрати, розміри яких залежать від щільності тканини. Після цього окремо креслять таку саму сітку, у квадрати якої заносять стилізовані під певну техніку вишивання елементи декоративної форми в кольоровій гамі. Для зображення узорів з природних форм в техніках вишивки найбільшого застосування набули мережки прутик з настилом, ляхівка з настилом, чисна мережка, хрестик, лиштва (коса, пряма, качалочкова), гладь і рушникові шви (рис. 54, 57).

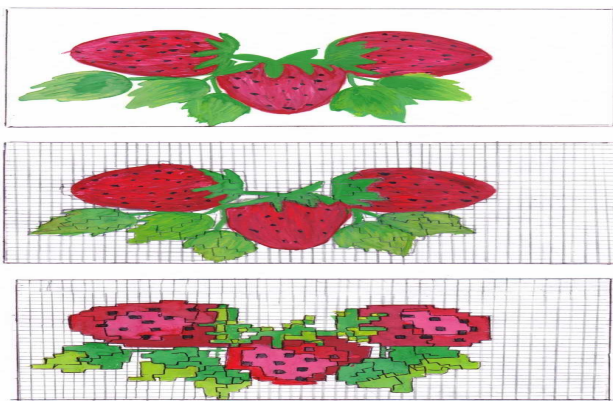

рис. 52. Натуральний вигляд

рис. 53 Декоративний вигляд

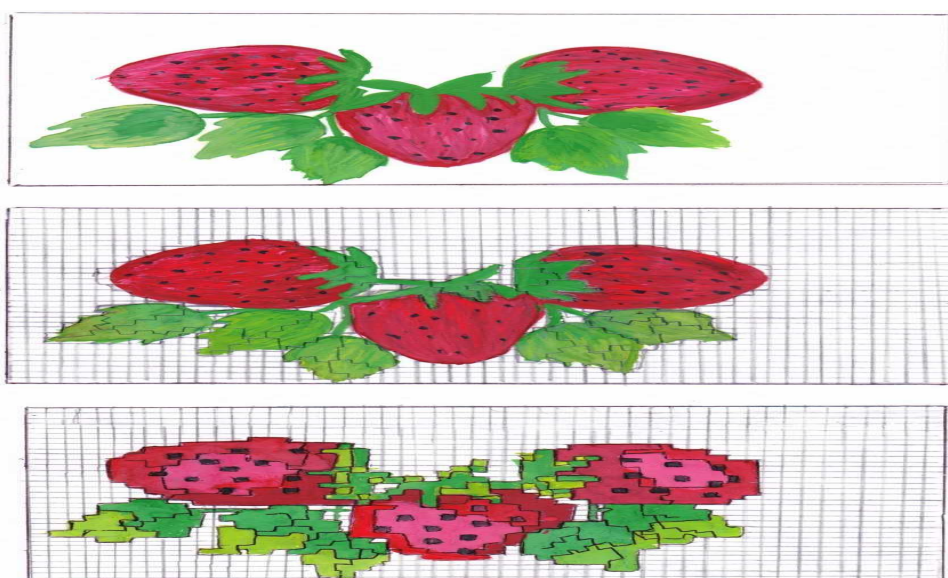

рис. 54 Стилізований малюнок під техніку хрестик

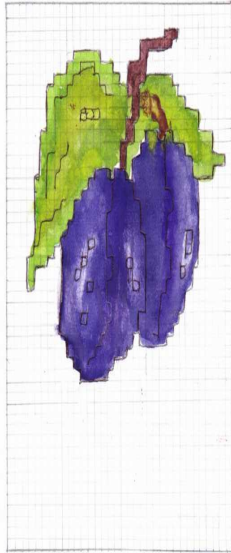

рис.55 Натуральный вид

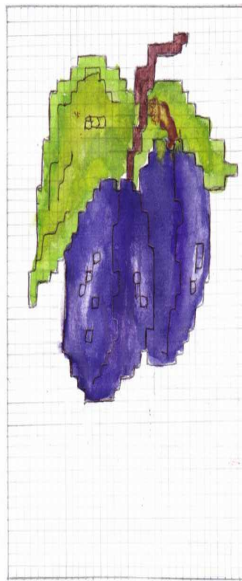
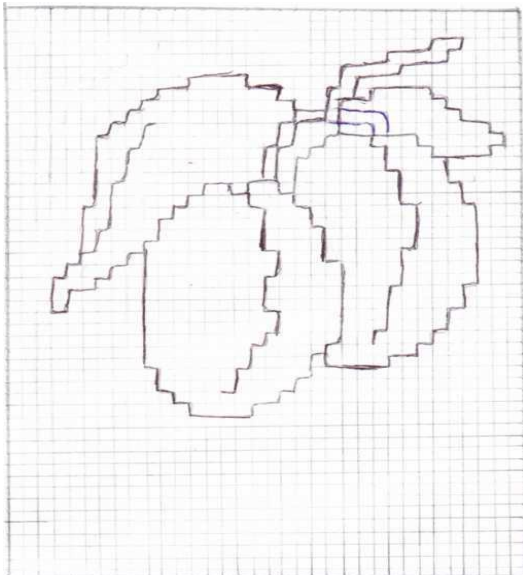

рис.56 Декоративный вид

Контрольнi запитання та завдання

1. Що таке стилiзацiя?
2. Назвiть послiдовнiсть переробки природнiх форм на декоративнi?

Практичне завдання з теми

Виконати стилiзацiю малюнка для технiк ручної вишивки хрестик, лиштва, прутик з настилом.

9. Технiчний малюнок у вишивцi.

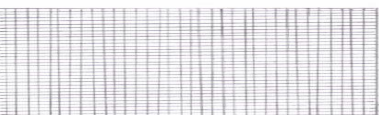
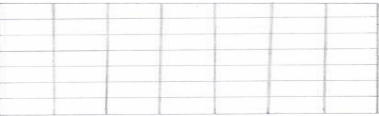
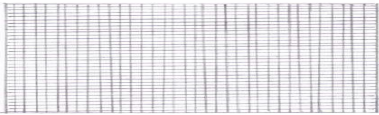
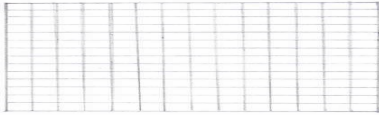
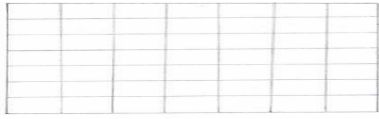
Технiчний малюнок призначений для того, щоб вишивальниця вмiла Perezняти або вiдтворити узор вишивки у вiдповiдному кольорi.

Для вiдтворення, Perezняття або компоновки рахунковими технiками певного узору використовують мiлiметровий папер з рiзною величиною сiтки. На мiлiметровому паперi одна клiтинка сiтки вiдповiдає одному хрестик, солов'їному вiчку, стовпчику лиштва, клiтинцi зернового виводу, стiбку набирування тощо. А iнколи одна клiтинка — це одна нитка тканини. Мiлiметровий папер буває з клiтинками рiзних розмiрiв: 1X 1 мм; 2X 2; 2,5X 2,5; 3X3 мм. На ньому можна точно вiдобразити рахунковi технiки вiдповiдно до будови тканини (рис.58, 59.60)

Нерахунковi технiки вiдтворюють на паперi без сiток за допомогою рiзних способiв, що використовуються пiд час нанесення малюнка на тканину (трафарет, калька).

Для замальовування ряду технiк (хрестик, лиштва, зерновий вивiд, солов'їнi вiчка, набирування, занизування, низь, кафасор) здебiльшого використовують сiтку розмiрами 2X2, 3X3 мм, а для вирiзування — 2X4 мм, на якiй узор розмiщують у натуральну величину.

Узори, вишиті машинною вишивкою, перезнімають на папір за допомогою перетирання, тобто на тканину з узором накладають папір і поверхню паперу протирають грифелем так, щоб на ньому залишились контури узору.

Зовнішній вигляд мережки також замальовують на сітку, де одна клітинка є прутинкою.

Рис. 58

рис.59

рис .60

Хрестик

Подвійний або
болгарський хрести

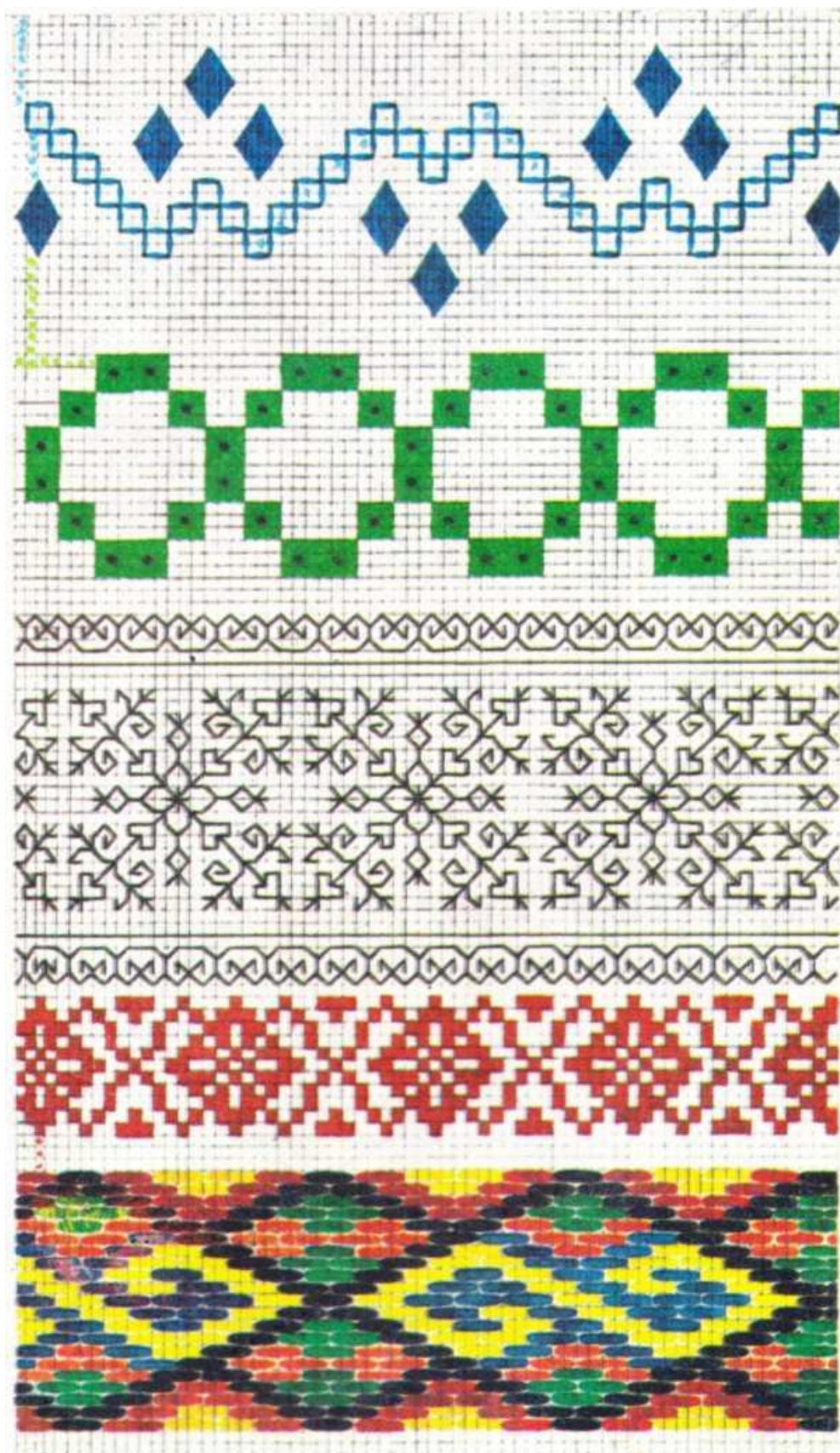
Пряма лиштва

Коса лиштва

Хрестик

Технічний малюнок

Зерновий вивід

Соловїні вічка

Штапівка

Занизування

Набирування

Технічний малюнок

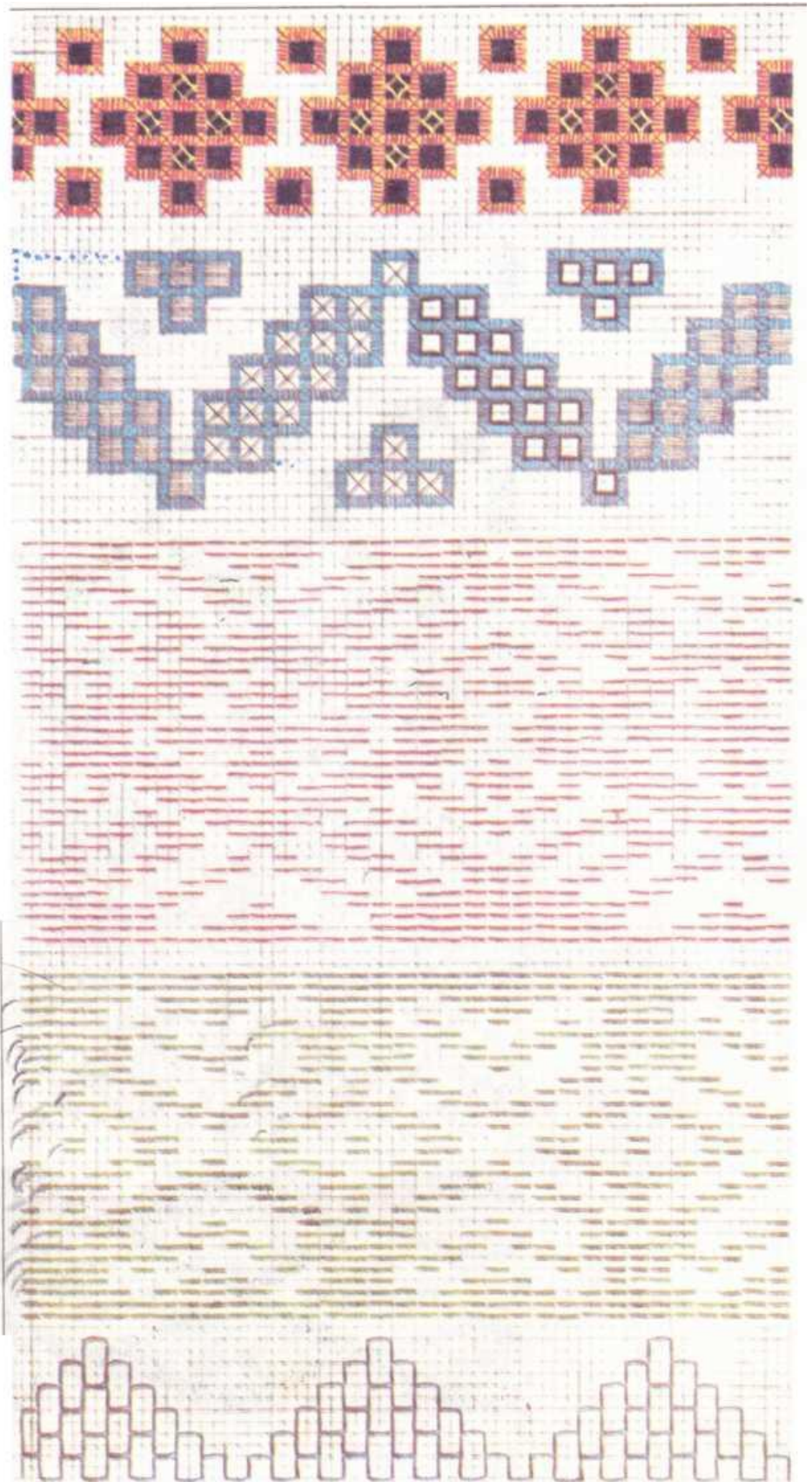
Вирізування

Вирізування обманка

Поверхниця

Кафасор

Верхоплут

Технічний малюнок

Поздовжня низь

Кольорова низь

Технічний малюнок

Поперечна низь

Низь стрибунка

Контрольні запитання і завдання

1. Для чого призначено технічний малюнок?
2. Які матеріали застосовуються для технічного малюнка?
3. Назвіть послідовність виконання технологічного малюнка для технік прозоро рахункової групи.
4. Як виконується малюнок для технік поверхнево нашивної рахункової групи?.

Практине завдання

Виконати технічний малюнок ряду технік ручної та машинної вишивки.

Тестові завдання ЗПК

« Оволодіння основами композиції.

1. Композиція – це

- а) спосіб зображення сюжету фарбами;
- б) побудова художнього твору та взаємозв'язок складових елементів художнього твору;
- в) сприйняття органами зору та зображення предметів.

2. Симетрія – це

- а) уявна лінія, яка поділяє фігуру на дві дзеркально рівні частини;
- б) співмірність, відповідність, незмінність, виявлені при повторях, відтвореннях;
- в) уявна горизонтальна площина, яка проходить на рівні очей.

3. Орнамент – це

- а) візерунок, побудований на ритмічному повторенні геометричних елементів або рослинних чи тваринних мотивів і призначений для прикрашання різноманітних предметів;
- б) певний вид ремесла;
- в) вид ужиткового мистецтва.

4. Види орнаментів:

- а) геометричний, рослинний, тваринний;
- б) живописний, природний, графічний;
- в) картинний, рельєфний, ахроматичний.

5. Ритмом в орнаментальній композиції називають

- а) закономірність розташування кольорів;
- б) закономірність чергування і повторення мотивів, фігур та інтервалів між ними;
- в) закономірність розташування світлотіні.

6. Ритм буває

- а) рівномірний і нерівномірний;
- б) контрастний і нюансний;
- в) симетричний і асиметричний.

7. Які кольори належать до хроматичної гами?

- а) кольори веселки;
- б) білий, білий, чорний;
- в) усі відтінки сірого, чорний, білий.

8. Які кольори хроматичної гами належать до контрастних?

- а) теплі та холодні;
- б) зелений та червоний, оранжевий та синій, фіолетовий та жовтий;
- в) синій та фіолетовий, жовтий та оранжевий.

9. Які ознаки хроматичних кольорів?

- а) світлота, насиченість;
- б) світлота, тон;

в) світлота, кольоровий тон, насиченість.

10. Що таке стилізація –

- а) це переробка натуральних форм в декоративні;
- б) замалювання малюнка;

11. Збільшення чи зменшення малюнка роблять за –

- а) допомогою сітки;
- б) за допомогою копіювального паперу;
- в) за допомогою нанесення малюнка на тканину.

Список літератури

1. Радкевич В.О., Пащенко Г.М. Технологія вишивки. Підручник за ред. Н.Г. Ничкало - К. Вища школа, 1997 р.

2. Тетяна Кара – Василєва , Алла Чорноморець Українська вишивка.
Київ « Либідь» 2002 р.

3. Радкевич В.О. Моделювання одягу : Підручник - К.: «Вікторія», 2000. -350 с.

4.Мазур К.Р. Швейне матеріалознавство : Підручник. - К.: Видавництва «Світ», 2004. - 240 с.

<http://www.mamynesonechko.in.ua/index.php/2012-03-20-12-44-09/674-2012-03-08-09-48-42>

<http://refdb.ru/look/2709199.html>